

رابطه ساختاری تعامل استاد و دانشجو و روش تدریس فعال اساتید با توسعه شایستگی های دانشجویان با میانجی گری کسب دانش

مهسا ذوالفقاریان*

علی اکبر امین بیدختی**

سکینه جعفری***

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه ساختاری تعامل استاد و دانشجو و روش تدریس فعال اساتید با توسعه شایستگی های دانشجویان با میانجی گری کسب دانش دانشجویان دانشگاه سمنان بود. پژوهش حاضر با توجه به هدف، کاربردی و با توجه به نحوه گردآوری داده ها از نوع پژوهش های توصیفی - همبستگی محسوب می شود. جامعه آماری پژوهش شامل تمام دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد دانشگاه سمنان (۱۰۹۵۰ نفر) در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ بودند که با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای ۲۶۶ نفر به عنوان نمونه پژوهش (۱۸۳ نفر کارشناسی و ۸۳ نفر کارشناسی ارشد) انتخاب شدند. همه آن ها مقیاس های تعامل استاد و دانشجو هر ناندز لویز و همکاران (۲۰۱۶)، روش تدریس فعال اساتید هر ناندز لویز و همکاران (۲۰۱۶)، کسب دانش هر ناندز لویز و همکاران (۲۰۱۶) و توسعه شایستگی های دانشجویان هر ناندز لویز و همکاران (۲۰۱۶) را تکمیل کردند. پس از محاسبه پایایی ابزارها، داده ها با استفاده از روش های آماری همبستگی و تحلیل مسیر تحلیل شدند. یافته ها نشان داد که بین تعامل استاد و دانشجو و روش تدریس فعال اساتید، کسب دانش با توسعه شایستگی های دانشجویان رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. تعامل استاد و دانشجو بر توسعه شایستگی های دانشجویان اثر مستقیم و معناداری دارد؛ همچنین تعامل استاد و دانشجو با میانجی گری کسب دانش بر توسعه شایستگی های دانشجویان اثر غیرمستقیم و معناداری دارد. روش تدریس فعال اساتید بر توسعه شایستگی های دانشجویان اثر مستقیم و معناداری دارد؛ و با میانجی گری کسب دانش اثر غیرمستقیم و معناداری بر توسعه شایستگی های دانشجویان ایفا می کند. تعامل استاد و دانشجو، روش تدریس فعال اساتید و کسب دانش ۳۳٪ از واریانس توسعه شایستگی های دانشجویان را تبیین می کند. نتایج این پژوهش حاکی از اهمیت توجه به نوع روش تدریس، نحوه تعامل با دانشجو و کسب دانش در افزایش شایستگی های دانشجویان بود.

واژه های کلیدی: تعامل استاد و دانشجو، روش تدریس فعال، شایستگی دانشجویان، کسب دانش

این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی است.

* دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران.

** استاد گروه مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران. (نویسنده مسئول)
aaminbeidokhti@semnan.ac.ir

*** استادیار گروه مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران.

تاریخ دریافت: ۹۶/۰۹/۰۴

تاریخ پذیرش: ۹۷/۰۱/۲۵

مقدمه

امروزه دانشگاه‌ها در عرصه‌های متنوع و متعددی از جمله ابعاد مدیریت دانشجویان و اساتید در سطح ملی و بین‌المللی، مدیریت پژوهش و سرمایه‌گذاری در آن با همدیگر رقابت می‌کنند، آن‌ها نیازمند حفظ اعتبار، شهرت، تولید کارهای پژوهشی سطح بالا، راضی نگه‌داشتن دانشجویان و اساتید و پاسخگویی به نیازهای رو به رشد جامعه هستند (فایندلو^۱، ۲۰۱۲). بر این اساس دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی توسط نیروهای تغییر پیچیده و قدرتمند احاطه شده‌اند، تقاضا برای آموزش عالی روزبه‌روز در حال افزایش بوده و به دلیل افزایش بیکاری و بحران‌های اقتصادی افراد تلاش می‌کنند تا با کسب تخصص و مدرک دانشگاهی برای یافتن و ایفای شغل مناسب آماده شوند. بنابراین آموزش عالی باید خدمات و آموزش بهتری به افراد ارائه کند و در این جریان شایستگی‌ها و بهسازی مداوم اساتید و دانشجویان می‌تواند نقش مؤثری داشته باشد (الکساندر، کارونن، اولریش، دیویس و ود^۲، ۲۰۱۲). البته پاسخگویی به رسالت‌های نوین در نظام دانشگاهی و درک مفهوم چندمعنایی دانشگاه (یمنی دوزی سرخابی، ۱۳۸۷)، همواره ضرورت توجه به موضوع مدیریت بالندگی دانشجویان را از سوی سیاست‌گذاران و مدیران عالی آموزش عالی الزامی کرده است. از این رو عکس‌العمل دانشگاه‌ها به موضوع بالندگی دانشجویان به‌عنوان مشتریان اصلی دانشگاه، همواره به موضوعی جذاب و قابل توجه در محافل دانشگاهی تبدیل شده است، به طوری که به‌مرور زمان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی دریافتند نیازمند برنامه‌هایی هستند که به‌طور اساسی در مدیریت، توسعه و بهسازی این سرمایه به آنان کمک کند (کاتریگت^۳، ۲۰۰۱؛ لیتل، لوک، پارکر و ریچاردسون^۴، ۲۰۰۷).

در این راستا، یکی از مهم‌ترین عناصر نظام آموزش عالی و دانشگاه‌ها، اساتید می‌باشند که نقش تعیین‌کننده و انکارناپذیری در تحقق این اهداف و رسالت‌های آموزش عالی از نظر کمی و کیفی دارند، بنابراین بررسی عملکرد و تعامل آن‌ها در ابعاد مختلف و به‌ویژه در حیطه‌ی تدریس و تأثیری که می‌توانند بر توسعه شایستگی

1. Findlow, S.

2. Alexander, A., Karvonen, M., Ulrich, J., Davis, T., & Wade, A.

3. Cutright, M.

4. Little, B., Locke, W., Parker J., & Richardson, J.

دانشجویان داشته باشند، بسیار ضروری است (جعفری و عبد شریفی، ۱۳۹۳). مفهوم شایستگی نخستین بار توسط مک کلند^۱ (روانشناس دانشگاه هاروارد) در اواخر دهه ۱۹۶۰ و اوایل ۱۹۷۰ مطرح شد. مک کلند (۱۹۷۳) شایستگی‌ها را از عوامل کلیدی می‌داند که بر کارایی یادگیری اثر می‌گذارد و نسبت به هوش برای پیش‌بینی خروجی یادگیری کارآمدتر است (کوپر^۲، ۱۹۹۸). راج و استینر^۳ (۲۰۱۳) اخیراً بر این عقیده پای می‌فشارند که شایستگی‌ها، توانایی‌ها و مهارت‌هایی است که افراد می‌توانند آن‌ها را به‌منظور حل مسائلی که برای آنان اتفاق می‌افتد، کسب کنند. بعلاوه شایستگی‌ها به‌عنوان تمایلات و مهارت‌های انگیزشی، ارادی و اجتماعی به‌منظور کاربرد موفقیت‌آمیز و مسئولانه این راه‌حل‌ها در زمینه‌ها و شرایط مختلف در نظر گرفته می‌شود. راگان، بیگاتل و دیلون^۴ (۲۰۱۲)، گنزالیز، پدیلا و رینکون^۵ (۲۰۱۱) و گنزی و هاگر^۶ (۲۰۱۰) نیز معتقدند که شایستگی‌ها مجموعه‌ای از رفتارها (نه لزوماً رفتارهای فردی)، نگرش و باورهایی است که برای موفقیت در کار و حرفه باید در افراد وجود داشته باشد. البته کاوشی در مطالعات آموزش عالی نشان می‌دهد که تعریف شایستگی به‌سادگی امکان‌پذیر نیست؛ اما تعریفی از شایستگی که بسیار مورد توجه همگان قرار دارد، عبارت‌اند از مجموعه ویژگی‌های اساسی و مهم در افراد که منجر به عملکرد مؤثر و سطح بالا در کار می‌شود (سوگمار^۷، ۲۰۰۹). همچنین صاحب‌نظران دیگر بر این باورند که توسعه شایستگی حداقل اطلاعات، مهارت‌ها، ظرفیت‌های خلاقانه و گرایش‌های حرفه‌ای و مطلوبیت‌هایی است که باید توسط افراد برای انجام وظایف اثربخش و ارائه خدماتشان کسب شود (زیمنیایا^۸، ۲۰۰۳؛ ریچن و سالگاریک^۹، ۲۰۰۳؛ دراگانیدیس و منتزاس^{۱۰}، ۲۰۰۶؛ الشریف^{۱۱}، ۲۰۱۰؛ الحاتمی، معمر و المهدی^{۱۲}، ۲۰۱۳).

1. McClelland, D. C.
2. Cooper, S.
3. Rauch, F. & Steiner, R.
4. Ragan, L. C., Bigatel, P. M., & Dillon, J. M.
5. González, K., Padilla, J. E., & Rincón, D. A.
6. Gonczi, A. & Hager, P.
7. Sugumar, V.
8. Zimnyaya, I. A.
9. Rychen, D. S. & Salganik L. H.
10. Draganichis, F. & Mentzas, G.
11. Al-Sharif, E. M.
12. Al-Hattami, A.A. Muammar, O. M. & Elmahdi L. A.

بر اساس اوصاف ذکرشده، توسعه شایستگی یکی از عوامل تعیین‌کننده در ارزیابی برتری آموزشی است (سالیم و کورشی^۱، ۲۰۱۱). بدیهی است که توسعه شایستگی^۲ دانشجویان نقش بسیار مهمی در ایجاد بهترین کیفیت فارغ‌التحصیلانی که سرمایه‌ی ملی و عامل پیشرفت اقتصادی و اجتماعی جامعه هستند ایفا می‌کند (علی، جوزاف، علی، مختار و سلامت^۳، ۲۰۰۹). توسعه شایستگی دانشجویان به میزان پیشرفت آنان در جهت تحقق اهداف مهم آموزشی (ویلیامز^۴، ۲۰۰۷)، ارزیابی خود گزارش‌شده‌ی دانشجویان از پیشرفت‌های صورت گرفته (হারدی^۵، ۲۰۰۵)، عملکرد موفقیت‌آمیز تحصیلی آنان در دانشگاه (چن^۶، ۲۰۰۷) و اعتمادبه‌نفس آنان در کاربرد روش‌ها و داشتن دانش مرتبط به آن اطلاق می‌شود (پیس و کووه^۷، ۲۰۰۲)

از سوی دیگر، اساتید و تعاملات و روابط آنان با دانشجویان در قلب فعالیت‌های یاددهی - یادگیری دانشگاه جای می‌گیرند و شاخص‌های کلیدی عملکرد مرتبط با آن‌ها از اهمیت قابل‌ملاحظه‌ای برخوردار بوده و بسیاری از فعالیت‌های دانشگاه معطوف به این رکن دانشگاهی است (بیرن باثوم^۸، ۱۳۸۲). به‌عبارت‌دیگر یکی از اصلی‌ترین حلقه‌های تعاملی دانشگاه معطوف به تعاملات اساتید و دانشجویان و ارتقای کیفیت خدمات آموزشی در راستای توسعه شایستگی دانشجویان است. رمپای و سوپراک^۹ (۲۰۱۱) معتقد است کیفیت و میزان تعاملات اساتید با دانشجویان یکی از عوامل مهم در موفقیت دانشجویان در کسب شایستگی‌های لازم است. همچنین گیرشنسون^{۱۰} (۲۰۱۶) اذعان داشت که کیفیت رابطه استاد و دانشجو بر میزان پیشرفت دانشجویان تأثیرگذار است. بنابراین نداشتن مهارت در برقراری ارتباط مؤثر از سوی اساتید می‌تواند بر عملکرد دانشجویان اثرگذار باشد، چه‌بسا با ضعف و ناتوانی در برقراری این ارتباطات، تعاملات مثبت و سازنده بین استاد و دانشجو برقرار نشده و باوجود

-
1. Saleem, M.A. & Qureshi, M. I.
 2. competence development
 3. Ali, N., Jusoff, K., Ali, S., Mokhtar, N., & Salamat, A.
 4. Williams, J. M.
 5. Hardy, L. S.
 6. Chen, J. J. L.
 7. Pace, R. & Kuh, G.
 8. Birnbaum
 9. Rampai, N. & Sopeerak, S.
 10. Gershenson, S.

صرف هزینه‌های زیاد در نظام آموزشی، عملاً بهره لازم را نداشته باشد (چان و همکاران، ۲۰۱۷؛ فرهنگی، ۱۳۹۰؛ اسفندیاری، ۱۳۸۰).

یکی دیگر از متغیرهایی که می‌تواند شایستگی دانشجویان را تحت تأثیر قرار دهد، نوع روش تدریس اساتید است. نتایج مطالعات صورت گرفته بر لزوم توجه به چارچوب‌های روش تدریس فعال^۱ و بهبود و گسترش آن به‌عنوان مهم‌ترین پایه‌های سیاست‌های آموزشی برای آماده کردن فراگیران برای زندگی در جامعه تأکید بسیار زیادی دارند (بینگیو، لی، ترووبریج، وارکلیس و هافلر^۲، ۲۰۰۹؛ الشریف، ۲۰۱۰؛ هرماندز لوپز، گارسیا -آلمدیا، بالسترس رودریگز و دی سی پرز^۳، ۲۰۱۶)، بنابراین اساتید نیازمند استفاده از روش‌های تدریس فعال و به کار بستن مهارت‌هایی هستند که به این مهم کمک کند (شوف و مالیک^۴، ۲۰۰۱؛ الشریف، ۲۰۱۰). در حال حاضر روش غالب تدریس دانشگاه‌ها روش سخنرانی است که دروس به‌صورت تئوری ارائه شده و به روش سنتی و با حضور استاد مربوطه در کلاس درس است (زرشناس، مؤمنی دانایی، عشاق و صالحی، ۱۳۸۹). در یک دیدگاه بازسازی شده از تدریس، وظیفه استاد، تنها ایجاد یادگیری نیست؛ بلکه ایجاد شرایطی است که طی آن دانشجو خود به یادگیری آن اقدام می‌کند و یاددهی اینکه چگونه محتوا را از متن درسی، استاد یا منابع متنوع دیگر جستجو کند و در نهایت نتیجه فعالیت دانشجو به یادگیری ختم می‌شود (فنستر ماخر^۵، ۱۳۹۳).

اساتید دانشگاه باید با ترکیب ایده‌آل از روش‌های مختلف تدریس، یک چارچوب مطلوب‌تری برای یادگیری دانشجویان ایجاد کنند و با سازمان‌دهی روش‌های مختلف تدریس و در اختیار قرار دادن آن به دانشجویان راه رسیدن به اهداف و توسعه شایستگی‌های آنان را فراهم آورند (فرناندز، کاربالو و گالن^۶، ۲۰۱۰). اهمیت این موضوع در آن است که سرنوشت دانشجویان و کسب شایستگی‌های لازم برای آمادگی زندگی در دنیای واقعی، به اساتید آن‌ها و میزان شایستگی آنان در زمینه‌های مختلف

1. active teaching methods

2. Bing-You, R. G., Lee, R., Trowbridge, R. L., Varaklis, K., & Hafler, J. P.

3. Hernández-López, L., García-Almeida, D. J., Ballesteros-Rodríguez, J. L., & De Saá-Pérez, P.

4. Shoof, M. A., & Malik, M. S.

5. Fenstermacher, G.

6. Fernandez, M. J., Carballo, R., & Gal-AN, A.

از جمله کیفیت رابطه استاد و دانشجو^۱ و استفاده از روش تدریس فعال دارد (ژائو، گولد و مک کورمیک^۲ ۲۰۰۷؛ سوگمار، ۲۰۰۹؛ مرشا، بیشاو و تگنگه^۳، ۲۰۱۳). علاوه بر تعامل بین استاد و دانشجو که مستقیماً بر کیفیت تجارب آموزشی و شایستگی‌های آموزشی و کاربردی آنان مؤثر است، کسب دانش^۴ که از آن به‌عنوان شناسایی و جمع‌آوری اطلاعات، سازمان‌دهی، ذخیره و انتقال آن به پایگاه دانش و یا هر پایگاه دیگری که بتوان از آن به‌درستی استفاده کرد، یاد می‌شود (الیاس، اوارد، حسن و گزی یری^۵، ۲۰۰۴) بر میزان شایستگی‌های دانشجویان تأثیرگذار خواهد بود. کسب دانش می‌تواند کارایی بهره‌برداری از فرصت‌ها را آسان، دانش لازم را برای کاهش هزینه‌ها، بهینه‌سازی فرآیندها، عملکرد و خدمات موجود را افزایش دهد (توربن و آندرسون^۶، ۲۰۰۴). در هر جامعه‌ای هدف نهایی آموزش عالی تدارک فرصت‌های مناسب به‌منظور کسب دانش، مهارت و نگرش در قالب شایستگی‌هایی خاص برای دانشجویان است به‌نحوی که به آنان در اثربخشی فعالیت‌هایشان و اثربخشی جامعه کمک کند (محمدی، ناصری جهرمی و معینی شهرکی، ۱۳۹۲).

با رویداشت به پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه متغیرهای پژوهش حاضر، به نظر می‌رسد که روش‌های تدریس و تعامل استاد و دانشجو پیش‌بینی کننده معنادار شایستگی‌های دانشجویان است (هرناندز لوپز و همکاران، ۲۰۱۶). راما^۷ (۲۰۱۱) پژوهشی با عنوان عملکرد اساتید برای تدریس مؤثر انجام داد یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که برای اینکه اساتید به حداکثر کارایی خود برسند و مؤثر باشند باید به موارد زیر توجه کنند: (۱) آگاهی از نقش آموزشی خود؛ (۲) توانایی شناخت شخصیت دانشجو؛ (۳) توانایی کنترل عاطفی آن‌ها؛ (۴) داشتن ثبات شخصیتی؛ (۵) آمادگی برای ایجاد رابطه مثبت با دانشجویان؛ (۶) توانایی اتخاذ سبک‌های خاص تدریس. تیچزو فلاشمنت^۸ (۲۰۱۵) پژوهشی با عنوان روابط دانشجو با اساتید و جهت‌گیری‌های دستیابی به اهداف انجام دادند. یافته‌ها نشان می‌دهد دانشجویانی که درک قوی‌تری از

1. ability to craete good relationship
2. Zhao, C. M., Golde, C. M., & McCormick. A. C.
3. Mersha, Y., Bishaw, A., & Tegegne, F.
4. knowledge acquisition
5. Elias, M., Awad, M., Hassan, H., & Ghaziri, S.
6. Turban, E. & Anderson, N J, E.
7. Rama, S.
8. Thijs, J., & Fleischmann, F.

تدریس اساتید خود دارند موفقیت آن‌ها در تحصیل بیشتر است. چان، تونگا و هندرسون^۱ (۲۰۱۷) گزارش دادند که اساتید در حین تدریس باید با دانشجویان خود ارتباط مؤثری برقرار کنند که این امر می‌تواند دیدگاه دانشجویان به تدریس را تغییر دهد و به نوبه‌ی خود موجب افزایش عملکرد دانشجویان می‌شود. کنگز، سیکلندر، راندولف و ریو کامو^۲ (۲۰۱۷) پژوهشی با عنوان تعامل بین دانشجویان با اساتید و رضایت آن‌ها از یادگیری انجام دادند و نتایج حاکی از آن است که تفاوت در آموزش دادن اساتید و تعامل عاطفی در یادگیری تا حدی می‌تواند تفاوت در رضایت دانشجویان با محیط یادگیری غنی^۳ را توضیح دهد. میر دریکوند، حاجی حسین نژاد، عسگری و ادیب منش (۱۳۹۴) به نقش روش تدریس فعال بر عملکرد تحصیلی دانشجویان اشاره کرده‌اند. علیایی و آقاملایی (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان بررسی و تحلیل روش تدریس معلمان بر اهمیت روش تدریس اساتید در ارتقای کیفیت یاددهی - یادگیری دانشجویان تأکید دارند. متقی، یزدی، بنی جمالی و درویره (۱۳۹۳) در پژوهش خود به این نکته اشاره کردند که ارتباط معلم - دانش‌آموز بر عملکرد تحصیلی تأثیرگذار است و با بهبود روابط معلم و دانش‌آموز ضمن افزایش انگیزش و بهبود عملکرد دانش‌آموز می‌توان تصمیم به ترک تحصیل را در دانش‌آموزان کاهش داد.

با توجه به آنچه مطرح گردید آموزش عالی برای برخورداری از کیفیت بهتر، ساختارهای کارآمدتر و قابلیت‌های بیشتر برای گسترش یادگیری، ترویج دانش، توسعه پژوهش، تولید علم و ارتباط مؤثر با جامعه برای بهسازی مداوم فرایند آموزش دانشگاهی، توانمندسازی نیروی انسانی و خودسازی (محمدی و جعفری، ۱۳۹۴) نیازمند استفاده از روش‌های مناسب تدریس است. با توجه به پژوهش‌های صورت گرفته، اساتید با روش‌های تدریس فعال مسئول پاسخگویی به میزان توسعه شایستگی دانشجویان می‌باشند (دارلینگ هومند^۴، ۲۰۰۰؛ کمیسون اروپا^۵، ۲۰۱۳) و بستر مناسب برای پیشرفت فراگیران در جهت تحقق اهداف مهم آموزشی و توانمندسازی آنان را فراهم می‌آورند (ویلیامز، ۲۰۰۷؛ کوستر و دنگرنیک^۶، ۲۰۰۸) کسب دانش به صورت

1. Chan, Z. C., Tong, C. W., & Henderson, S.

2. Kangas, M., Siklander, P., Randolph, J., & Ruokamo, H.

3. Play ful learning environment

4. Darling-Hammond, L.

5. European Commission

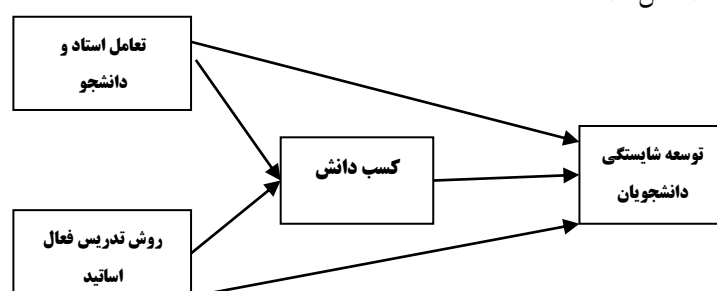
6. Koster, B. & Dengerink, J. J.

مطلوب بهترین پیش‌بینی‌کننده‌ی توسعه شایستگی دانشجویان است (رابینز، لاور، دیویس، لانگلی و کارل استروم^۱، ۲۰۰۴)؛ درگیر بودن فعال فراگیر در حین تدریس و تعاملات بین دانشجویان موجب رشد و بهسازی فردی دانشجویان می‌گردد و بر توسعه ذهنی، تحصیلی و فردی دانشجویان تأثیر بسزایی دارد (هو و کووه^۲، ۲۰۰۲، ۲۰۰۵؛ فیلکینز و دوئل^۳، ۲۰۰۲؛ شرودر و کووه، ۲۰۰۳؛ کزار و کنزی^۴، ۲۰۰۶)؛ کیفیت تلاش دانشجویان و بازخورد به آنان بر رشد فردی و کسب شایستگی دانشگاهی آنان کمک می‌کند و این نتایج نشان‌دهنده‌ی تأثیر مثبت این متغیر بر توسعه دانشگاهی است (پاسکارلا و ترنزینی^۵، ۱۹۹۱؛ می‌یرز^۶، ۲۰۰۱؛ پیت من، ۲۰۰۳؛ آوندانو^۷، ۲۰۰۳؛ یح^۸، ۲۰۰۴؛ میلر^۹، ۲۰۰۰).

توسعه شایستگی دانشجویان بیانگر نظام آموزشی کارآمد و موفق است که عوامل و متغیرهای مختلفی با آن رابطه دارند. در این پژوهش تعامل استاد و دانشجو و روش تدریس فعال اساتید و همچنین تأثیر کسب دانش بر توسعه شایستگی دانشجویان موردبررسی قرار خواهد گرفت که متشکل از چهار متغیر، تحت عنوان روش تدریس فعال، تعامل استاد و دانشجو (متغیرهای مستقل)، کسب دانش (متغیر میانجی) و توسعه شایستگی (متغیر وابسته) است. از آنجاکه توسعه شایستگی دانشجویان یکی از شاخصه‌ها و ملاک‌های مهم کارآمد بودن نظام آموزشی و تحلیل عوامل مربوط به آن از اساسی‌ترین موضوعات پژوهشی نظام آموزش عالی به شمار می‌آید، بنابراین در این پژوهش به بررسی و مطالعه توسعه شایستگی دانشجویان و عوامل تأثیرگذار بر آن پرداخته خواهد شد. اگر متغیرهای مستقل در حد مطلوب دارای ارزش سعودی باشند به طبع موجب افزایش و بهبود توسعه شایستگی دانشجویان خواهد شد که این امر ارتقاء دانشگاه و نظام آموزشی را به همراه دارد؛ بنابراین دانشگاهی می‌تواند با دانشگاه‌های برتر در جوامع و ملل مختلف وارد عرصه رقابت شود که در زمینه‌های

-
1. Robbins, S. B., Lauver, K., Le, H., Davis, S., Langley, R., & Carlstrom, A.
 2. Hu, S., & Kuh, G. D.
 3. Filkins, J. W., & Doyle, S. K.
 4. Kezar, A., & Kinzie, J.
 5. Pascarella, E. T., & Terenzini, P. T.
 6. Meyers, R. L.
 7. Avendano, J.
 8. Yeh, H.
 9. Miller, E. V.

متعدد و متنوع از جمله مدیریت دانشگاه، دانشجویان و اساتید، مدیریت پژوهش‌ها، مدیریت توسعه شایستگی و غیره در سطح قابل ملاحظه‌ای برتر باشد. با توجه به مطالب ذکر شده و پیشینه پژوهش و اهمیت توسعه شایستگی‌های دانشجویان به‌عنوان مشتریان اصلی آموزش عالی، هدف این پژوهش، بررسی رابطه ساختاری تعامل استاد و دانشجو و روش تدریس فعال اساتید با میانجی‌گری کسب دانش با توسعه شایستگی دانشجویان خواهد بود (شکل ۱).

شکل ۱. مدل مفهومی اثر تعامل استاد و دانشجو و روش تدریس فعال اساتید بر توسعه شایستگی‌های دانشجویان با نقش میانجی کسب دانش

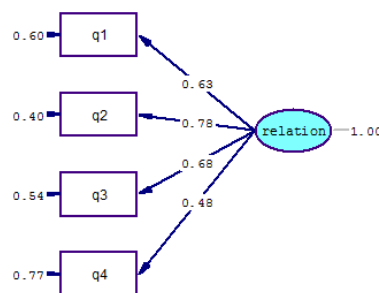
هدف کلی پژوهش حاضر بررسی میزان اثر تعامل استاد و دانشجو و روش تدریس فعال اساتید با میانجی‌گری کسب دانش بر توسعه شایستگی‌های دانشجویان است.

روش

با توجه به این‌که پژوهش حاضر به بررسی رابطه تعامل استاد و دانشجو و روش تدریس فعال اساتید با میانجی‌گری کسب دانش با توسعه شایستگی‌های دانشجویان در دانشگاه سمنان در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ می‌پردازد، روش پژوهش مورداستفاده از نظر هدف کاربردی و با توجه به نحوه گردآوری داده‌ها از نوع پژوهش‌های توصیفی - همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان کارشناسی (۸۱۰۰ نفر) و کارشناسی ارشد (۲۸۵۰ نفر) دانشگاه سمنان (جمعاً ۱۰۹۵۰ نفر) در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ بوده است. با توجه به مسیرهای فرض شده تعداد ۱۰ پارامتر (۴ پارامتر در ماتریس گاما، ۱ پارامتر در ماتریس بتا، ۲ پارامتر در ماتریس فای و ۳ پارامتر در ماتریس سای) باید برآورد شود. به این ترتیب، حجم نمونه باید حداقل ۵ تا ۵۰ برابر

پارامترها موردنظر باشد (مولر، ۱۹۹۶). بر این اساس، نمونه‌ای به حجم ۲۶۶ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای در نظر گرفته شد. از بین ۲۶۶ نمونه آماری، ۲۰۹ نفر معادل ۷۸/۶٪ دانشجوی دختر، ۵۷ نفر معادل ۲۱/۴٪ دانشجوی پسر بودند. همچنین ۱۸۳ نفر حدود ۶۸/۸٪ از دانشجویان در مقطع کارشناسی؛ ۸۳ نفر حدود ۳۱/۲٪ در مقطع کارشناسی ارشد بودند. در این پژوهش از چهار ابزار به شرح زیر استفاده شده است.

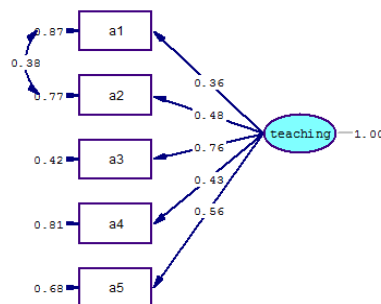
الف) پرسشنامه تعامل استاد و دانشجو: به‌منظور سنجش میزان تعامل استاد و دانشجو از پرسشنامه تعامل استاد و دانشجو هرماندز لویز و همکاران (۲۰۱۶) مشتمل بر ۴ گویه استفاده شده است، این پرسشنامه به‌صورت طیف پنج گزینه‌ای لیکرت از خیلی کم (۱) تا خیلی زیاد (۵) درجه‌بندی شده است. اعتبار این مقیاس توسط پژوهشگر به روش آلفای کرونباخ (۰/۷۲۹) محاسبه شده است. به‌منظور بررسی روایی پرسشنامه تعامل استاد و دانشجو از روایی سازه‌ای استفاده شده است که نتایج آن به شرح زیر است. نتایج تحلیل عاملی مندرج در شکل (۲) نشان می‌دهند که تمامی شاخص‌های متغیر تعامل استاد و دانشجو دارای بار عاملی بیشتر از ۰/۳ است و برای سنجش متغیر تعامل استاد و دانشجو شاخص‌های مناسبی محسوب می‌شوند. با توجه به خروجی لیزرل مقدار X^2 به درجه آزادی (df) ۲/۵۱ است که مقدار کم و مناسبی است. همچنین خروجی میزان $RMSEA=0/077$ را برای مدل نشان می‌دهد.

Chi-Square=5.02, df=2, P-value=0.04927, RMSEA=0.077

شکل ۲. مدل اندازه‌گیری تعامل استاد و دانشجو در حالت تخمین استاندارد

ب) پرسشنامه روش تدریس فعال اساتید: به منظور سنجش روش تدریس فعال اساتید از پرسشنامه روش تدریس فعال اساتید هرناوندز لویز و همکاران (۲۰۱۶) استفاده شده است. این پرسشنامه مشتمل بر ۵ گویه و به صورت طیف پنج گزینه‌ای لیکرت از خیلی کم (۱) تا خیلی زیاد (۵) درجه‌بندی شده است. اعتبار این پرسشنامه توسط پژوهشگر به روش آلفای کرونباخ (۰/۷۸۲) محاسبه شده است. به منظور بررسی روایی پرسشنامه روش تدریس فعال اساتید از روایی سازه‌ای استفاده شده است. نتایج تحلیل عاملی مندرج در شکل ۳ نشان می‌دهند که تمامی شاخص‌های متغیر مربوطه دارای بار عاملی بیشتر از ۰/۳ است و برای سنجش متغیر روش تدریس فعال اساتید شاخص‌های مناسبی محسوب می‌شوند. با توجه به خروجی لیزرل مقدار χ^2 به درجه آزادی (df) ۲/۷۳ است که مقدار کم و مناسبی است. همچنین خروجی میزان $RMSEA=0/080$ را برای مدل نشان می‌دهد.

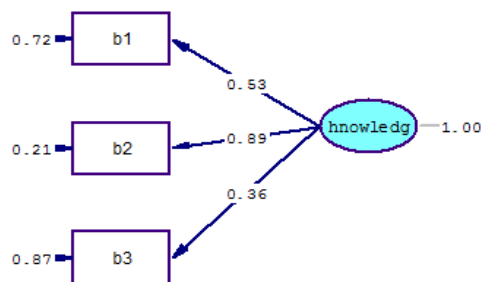

Chi-Square=10.92, df=4, P-value=0.02742, RMSEA=0.080

شکل ۳. مدل اندازه‌گیری روش تدریس فعال اساتید در حالت تخمین استاندارد

ج) پرسشنامه کسب دانش: به منظور سنجش میزان کسب دانش دانشجویان از پرسشنامه کسب دانش هرناوندز لویز و همکاران (۲۰۱۶) استفاده شده است. این پرسشنامه مشتمل بر ۳ گویه است که به صورت طیف پنج گزینه‌ای لیکرت از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) درجه‌بندی شده است. ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه کسب دانش (۰/۷۸۶) محاسبه شده است. به منظور بررسی روایی پرسشنامه کسب دانش از روایی سازه‌ای استفاده شده است. نتایج تحلیل عاملی تأییدی متغیر کسب دانش در شکل ۴ نشان می‌دهند که تمامی شاخص‌های متغیر دارای بار عاملی بیشتر از ۰/۳ می‌باشند و

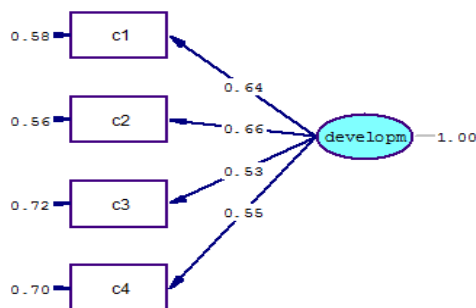
برای سنجش متغیر کسب دانش شاخص‌های مناسبی محسوب می‌شوند. با توجه به خروجی لیزرل مقدار X^2 به درجه آزادی (df) ۲/۴۵ است که مقدار کم و مناسبی است. همچنین خروجی میزان $RMSEA=0/001$ را برای مدل نشان می‌دهد.

Chi-Square=4.91, df=2, P-value=0.99610, RMSEA=0.000

شکل ۴. مدل اندازه‌گیری کسب دانش در حالت تخمین استاندارد

د) پرسشنامه توسعه شایستگی دانشجویان: با توجه به هدف پژوهش به منظور سنجش توسعه شایستگی دانشجویان از پرسشنامه ۴ گوی‌های توسعه شایستگی هرماندز لویز همکاران (۲۰۱۶) استفاده شده است؛ این پرسشنامه به صورت طیف پنج گزینه‌ای لیکرت از خیلی کم (۱) تا خیلی زیاد (۵) درجه‌بندی شده است. اعتبار این پرسشنامه توسط پژوهشگر به روش آلفای کرونباخ (۰/۷۸۲) به دست آمده است. به منظور بررسی روایی پرسشنامه کسب دانش از روایی سازه‌ای استفاده شده است. نتایج تحلیل عامل تأییدی متغیر توسعه شایستگی‌های دانشجویان در شکل (۵) نشان می‌دهند که تمامی شاخص‌های متغیر دارای بار عاملی بیشتر از ۰/۳ است و برای سنجش متغیر توسعه شایستگی‌های دانشجویان شاخص‌های مناسبی محسوب می‌شوند. با توجه به خروجی لیزرل مقدار X^2 به درجه آزادی (df) ۱/۷۱ است که مقدار کم و مناسبی است. همچنین خروجی میزان $RMSEA=0/052$ را برای مدل نشان می‌دهد.

Chi-Square=3.43, df=2, P-value=0.18039, RMSEA=0.052

شکل ۵. مدل اندازه‌گیری توسعه شایستگی‌های دانشجویان در حالت تخمین استاندارد

برای تحلیل داده‌ها از بسته‌بندی آماری برای تحلیل داده‌های علوم اجتماعی نسخه ۱۹ و نرم‌افزار روابط خطی ساختاری نسخه ۸/۵^۲ استفاده شد. شاخص‌های توصیفی شامل میانگین، انحراف استاندارد و ضرایب همبستگی محاسبه شد. روابط فرضی ساختاری با مدل تحلیل مسیر آزمون شد و شاخص‌های برازندگی مدل نهایی گزارش شد.

یافته‌ها

برای تعیین میانگین متغیرهای تعامل استاد و دانشجو، روش تدریس فعال اساتید، کسب دانش و توسعه شایستگی‌های دانشجویان از آمار توصیفی میانگین، انحراف استاندارد و ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش استفاده شد (جدول ۱).

جدول ۱. میانگین، انحراف استاندارد و همبستگی بین متغیرهای پژوهش

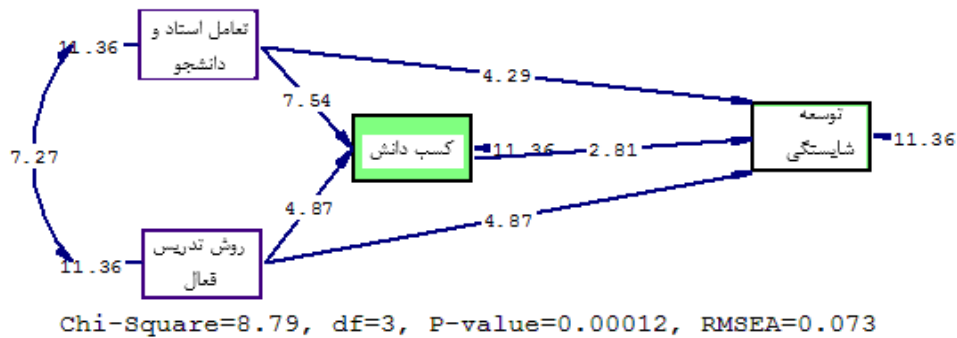
متغیرها	میانگین	انحراف معیار	(۱)	(۲)	(۳)	(۴)
۱. تعامل استاد و دانشجو	۳/۰۸۱	۰/۸۲۲	-			
۲. روش تدریس فعال اساتید	۳/۱۷۰	۰/۶۷۸	۰/۵۲۶**	-		
۳. کسب دانش	۳/۱۸۱	۰/۷۷۵	۰/۵۰۸**	۰/۵۰۹**	-	
۴. توسعه شایستگی دانشجویان	۲/۹۰۴	۰/۷۱۲	۰/۴۷۳**	۰/۴۷۲**	۰/۴۹۸**	-

1. Statistical Package for the Social Sciences (SPSS V19)

2. Linear Structural Relations (LISREL V8.54)

در دانشگاه مورد مطالعه میانگین توسعه شایستگی‌های دانشجویان ($M = ۲/۹۰۴$) در یک بازه ۵ درجه‌ای نشان می‌دهد که دانشجویان توسعه شایستگی‌های خود را پایین‌تر از سطح متوسط ارزیابی کرده‌اند، اما میانگین تعامل استاد و دانشجو، روش تدریس فعال اساتید و کسب دانش بالاتر از سطح متوسط ارزیابی شده است. توسعه شایستگی‌های دانشجویان با تعامل استاد و دانشجو، روش تدریس فعال اساتید و کسب دانش رابطه معنادار و در جهت نظری دارد. شدت رابطه توسعه شایستگی‌های دانشجویان با کسب دانش بیشتر از سایر متغیرها است ($r=۰/۴۹۸, p<۰/۰۵$). توسعه شایستگی‌های دانشجویان با تعامل استاد و دانشجو رابطه معناداری دارد ($p<۰/۰۵$ ، $r=۰/۴۷۳$). همچنین توسعه شایستگی‌های دانشجویان با روش تدریس فعال اساتید رابطه معناداری دارد ($r=۰/۴۷۲, p<۰/۰۵$). کسب دانش بیشتر با روش تدریس فعال اساتید مرتبط است تا با تعامل استاد و دانشجو.

برای آزمون مدل فرضی این مطالعه الگوی روابط همبستگی بین متغیرها در نظر گرفته شد. نخست کشیدگی و چولگی بررسی شد. مقدار کشیدگی تعامل استاد و دانشجو ($-۰/۳۴۳$) و مقدار چولگی ($-۰/۵۱۱$)؛ مقدار کشیدگی روش تدریس فعال اساتید ($-۰/۲۹۷$) و مقدار چولگی ($۰/۰۵۳$)؛ مقدار کشیدگی کسب دانش ($-۰/۴۱۶$) و مقدار چولگی ($-۰/۲۰۴$)؛ مقدار کشیدگی توسعه شایستگی‌های دانشجویان ($-۰/۲۴۱$) و مقدار چولگی ($-۰/۲۱۸$) است و در بازه (۲، -۲) قرار دارند. این نشان می‌دهد توزیع متغیرها از کشیدگی و چولگی نرمال برخوردار است. به این ترتیب، شاخص‌های برازش مدل فرضی بررسی شد. یافته‌ها نشان می‌دهد که مدل فرضی یک مدل دقیقاً شناسا است. به این معنا که تعداد پارامترهای قابل برآورد مدل با تعداد واریانس-کوواریانس‌های مشاهده شده دقیقاً برابر است ($c=p$). از این رو برای بررسی برازندگی مدل فرضی ضرایب مسیر و معناداری آن‌ها بررسی شد.

شکل ۶. مدل نهایی اثر تعامل استاد و دانشجو و روش تدریس فعال اساتید بر توسعه شایستگی‌های دانشجویان با میانجی‌گری کسب دانش

*ضرایب معناداری گزارش شده‌اند

برازندگی داده - مدل بررسی شد و مدل در شکل ۶ گزارش شده است. نتایج به‌دست‌آمده در مدل نهایی حاکی از آن است که تعامل استاد و دانشجو بر توسعه شایستگی‌های دانشجویان اثر مثبت و مستقیم دارد ($t=4/29, <0/05, \gamma_{11}=0/33$)؛ روش تدریس فعال اساتید بر توسعه شایستگی‌های دانشجویان اثر مثبت و مستقیم دارد ($t=4/87, <0/05, \gamma_{21}=0/31$)؛ تعامل استاد و دانشجو بر کسب دانش با ضریب رگرسیون ($t=7/54, <0/05, \gamma_{12}=0/45$) و روش تدریس فعال اساتید با ضریب رگرسیون ($t=4/87, <0/05, \gamma_{22}=0/25$) بر کسب دانش اثر مثبت و مستقیم دارند؛ کسب دانش بر توسعه شایستگی‌های دانشجویان اثر معناداری ایفا می‌کند ($t=2/81, <0/05, \beta=0/20$)؛ بر اساس تأیید نتایج بالا تعامل استاد و دانشجو با میانجی‌گری کسب دانش اثر غیرمستقیم برابر با $0/091$ و ضریب معناداری $2/634$ بر توسعه شایستگی‌های دانشجویان دارد؛ همچنین روش تدریس فعال اساتید با میانجی‌گری کسب دانش اثر غیرمستقیم و معناداری برابر با $0/051$ و ضریب معناداری $2/435$ بر توسعه شایستگی‌های دانشجویان ایفا می‌کند.

جدول ۲. شاخص‌های برازندگی مدل نهایی

شاخص	دامنه مورد قبول	مقدار	نتیجه
X^2	$P \geq 0/05$	۸/۷۹	تأیید
Df	-	۳	-
X^2/df	۳-۵	۲/۹۳	تأیید
RMSEA	$RMSEA \leq 0/08$	۰/۰۷۳	تأیید
GFI	$GFI \geq 0/90$	۰/۹۶	تأیید
AGFI	$AGFI \geq 0/90$	۰/۸۰	تأیید
NFI	$NFI \geq 0/90$	۰/۹۵	تأیید
CFI	$CFI \geq 0/90$	۰/۹۵	تأیید
IFI	$IFI \geq 0/90$	۰/۹۵	تأیید

بررسی جدول ۲ شاخص‌های برازش مدل حاکی از آن است که مدل نهایی، برازش نسبتاً مطلوبی با داده‌ها دارد.

جدول ۳. اثر مستقیم، غیرمستقیم و کل تعامل استاد و دانشجو، روش تدریس فعال اساتید و کسب

دانش بر توسعه شایستگی‌های دانشجویان

اثر	مسیر	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	اثر کل
	تعامل استاد و دانشجو بر توسعه شایستگی‌های دانشجویان	۰/۳۳**	۰/۰۹۱*	۰/۴۲۱**
برونزاد بر درونزاد	روش تدریس فعال اساتید بر توسعه شایستگی‌های دانشجویان	۰/۳۱**	۰/۰۵۱*	۰/۳۶۱**
	تعامل استاد و دانشجو بر کسب دانش	۰/۴۵**	-	۰/۴۵**
	روش تدریس فعال اساتید بر کسب دانش	۰/۲۵**	-	۰/۲۵**
درونزاد بر درونزاد	کسب دانش بر توسعه شایستگی‌های دانشجویان	۰/۲۰**	-	۰/۲۰**

*ضرایب متریک گزارش شده

اثرات مستقیم، غیرمستقیم و کل در جدول ۳ گزارش شده است.

جدول ۴. نتایج آزمون مسیرهای فرض شده

فرضیه	مسیر فرض شده	معناداری مسیر	نتیجه
۱	تعامل استاد و دانشجو بر توسعه شایستگی‌های دانشجویان	۰/۳۳**	تأیید
۲	روش تدریس فعال اساتید بر توسعه شایستگی‌های دانشجویان	۰/۳۱**	تأیید
۳	تعامل استاد و دانشجو بر کسب دانش	۰/۴۵**	تأیید
۴	روش تدریس فعال اساتید بر کسب دانش	۰/۲۵**	تأیید
۵	کسب دانش بر توسعه شایستگی‌های دانشجویان	۰/۲۰**	تأیید
۶	تعامل استاد و دانشجو با میانجی کسب دانش بر توسعه شایستگی‌های دانشجویان	۰/۰۹۱*	تأیید
۷	روش تدریس فعال اساتید با میانجی کسب دانش بر توسعه شایستگی‌های دانشجویان	۰/۰۵۱*	تأیید

نتایج آزمون مسیرهای فرض شده در جدول ۴ گزارش شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

در این مطالعه با توجه به کارکردهای روش تدریس فعال اساتید و تعامل استاد و دانشجو، یک مدل فرضی از روابط ساختاری تعامل استاد و دانشجو و روش تدریس فعال اساتید با توسعه شایستگی‌های دانشجویان تدوین شد و نقش میانجی کسب دانش در روابط ساختاری برجسته گردید.

نخستین یافته‌ی این پژوهش حاکی از آن است که میانگین تعامل استاد و دانشجو و روش تدریس فعال اساتید از دیدگاه دانشجویان بالاتر از حد متوسط است. این یافته با یافته راما (۲۰۱۱) هم‌راستا است. آموزش، فرایند یاددهی - یادگیری است که بین معلم و دانش‌آموز، استاد و دانشجو انجام می‌پذیرد؛ یادگیری نه فقط شامل انتقال دانش عمومی است بلکه شامل تغییر رفتارها، اعتقادات و ارزش‌های افراد نیز است که در اثر تعامل با یکدیگر حاصل می‌گردد؛ بنابراین در امر یادگیری علاوه بر میزان تسلط استاد بر تدریس و نحوه انتقال مفاهیم، تعاملات و روابط بین استاد و دانشجو از مهم‌ترین عوامل اثربخش بودن آموزش و همچنین از عوامل مؤثر بر رشد شایستگی‌های دانشجویان محسوب می‌شود که از دیدگاه دانشجویان نمونه پژوهش، اعضای هیأت علمی در این عوامل در سطح متوسطی عمل می‌کنند. همچنین در توجیه نتیجه

به دست آمده می‌توان گفت که اساتید در برقراری ارتباط مناسب با دانشجویان خود و شناخت علائق و توانمندی‌های آنان و انتخاب روش مناسب انتقال مفاهیم آموزشی، استفاده از فنون ایجادکننده سؤال در جریان تدریس، شناخت بینش و مهارت‌های دانشجویان متناسب با اهداف تدریس، به چالش کشیدن دانشجویان در راستای فعالیت‌های تدریس، استفاده از روش‌های ارزیابی مناسب و فراهم کردن فرصت‌های یادگیری به شیوه مناسب عمل کرده‌اند.

یافته‌ی دیگر این پژوهش حاکی از آن بود که بین توسعه شایستگی‌های دانشجویان با تعامل استاد و دانشجو، روش تدریس فعال اساتید و کسب دانش رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. این یافته یا برخی از یافته پژوهش هرماندز لوپز و همکاران (۲۰۱۶) هم‌راستا است. این یافته بدان معناست که تعامل مناسب بین استاد و دانشجو و بهبود روش تدریس فعال اساتید که شامل ایجاد جوّ مساعد یادگیری؛ درگیر کردن فعالانه یادگیرندگان؛ ارزیابی دانش، مهارت و نگرش یادگیرندگان؛ تسهیل دستیابی به اهداف آموزشی برای یادگیرندگان؛ دادن بازخورد به یادگیرندگان؛ آگاهی از میزان شایستگی و توانایی تدریس خود؛ پرورش خود راهبری و یادگیری مادام‌العمر است، می‌تواند بر رشد شایستگی‌های دانشجویان تأثیر مثبتی بگذارد. بر اساس پژوهش‌های انجام شده عواملی چون تعامل استاد و دانشجو و روش تدریس فعال اساتید، تعاملات فردی و گروهی اساتید و دانشجویان از جمله عوامل بسیار مؤثر بر رشد و توسعه شایستگی‌های دانشجویان است (کنگز و همکاران، ۲۰۱۷؛ چان و همکاران، ۲۰۱۷)

یافته دیگر پژوهش حاکی از آن بود که تعامل استاد و دانشجو بر توسعه شایستگی‌های دانشجویان اثر مستقیم و معناداری دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های (چان و همکاران، ۲۰۱۷؛ مؤمنی مهموئی و همکاران، ۱۳۹۰) هماهنگ است. همچنین تعامل استاد و دانشجو با میانجی‌گری کسب دانش بر توسعه شایستگی‌های دانشجویان اثر غیرمستقیم و معناداری دارد. این یافته بدان معناست که اساتید در حین تدریس باید با دانشجویان خود ارتباط مؤثری برقرار کنند که این امر می‌تواند دیدگاه دانشجویان به تدریس را تغییر دهد و به نوبه‌ی خود موجب افزایش عملکرد و شایستگی‌های دانشجویان می‌شود. از آنجایی که فرایند آموزش و پرورش بسیار مهم و پیچیده است، حرفه تدریس باید توسط افراد حرفه‌ای و قابل‌اعتماد با تخصص انجام گیرد. اساتید

موفق در حرفه خود باید دارای دانش گسترده‌ای از رشته‌های دیگر مانند تعلیم و تربیت، روان‌شناسی و روش‌شناسی باشند و این‌ها ویژگی‌هایی است که بدون آن نمی‌توان دانش را به دانشجویان انتقال داد. در این رابطه، بسیار مهم است که استادان شخصیت‌های دانشجویان را تشخیص دهند و با آن‌ها روابط سالم برقرار کنند که این امر به نوبه خود می‌تواند موجبات افزایش شایستگی دانشجو را به همراه داشته باشد، از سوی دیگر تعامل شایسته بین استاد و دانشجو می‌تواند کسب دانش از سوی دانشجو و رشد شایستگی‌های او را به صورت غیرمستقیم تحت تأثیر قرار دهد.

نتیجه دیگر این پژوهش حاکی از آن است که روش تدریس فعال اساتید به صورت مستقیم و با میانجی‌گری کسب دانش بر توسعه شایستگی‌های دانشجویان اثر مستقیم و غیرمستقیم ایفا می‌کند. این یافته با نتایج پژوهش‌های (علیایی و آقاملایی، ۱۳۹۵؛ فرناندز و همکاران، ۲۰۱۰) هم‌راستا می‌باشند. برای ارتقای کیفیت یاددهی - یادگیری، روش تدریس اساتید از اهمیت بالایی برخوردار است. در شیوه سنتی کلاس‌های ساکت مورد توجه مدیران بود که در این روش دانشجویان فقط متکلم وحده بود اما در روش نوین تلاش می‌شود که از روش‌های نوین و ترکیبی استفاده گردد زیرا موجبات توسعه شایستگی یادگیرندگان را فراهم می‌آورد. باین وجود اگر اساتید در حین تدریس از روش‌های فعال یادگیری (فراهم کردن شرایط برای جلب توجه و مشارکت همه‌جانبه با ایجاد هیجان و انگیزش در یادگیرندگان) که یکی از ابعاد مهم شایستگی تدریس است، استفاده کنند باعث یادگیری اطلاعات و یافته‌های طولانی‌تر یادگیرندگان می‌گردد که به نوبه خود می‌تواند بر شایستگی‌های دانشجویان تأثیرگذار باشد. از سوی دیگر اساتیدی که از روش تدریس فعال استفاده می‌کنند، می‌توانند از طریق کسب دانش بیشتر از سوی دانشجو به پرورش خود راهبری و یادگیری مادام‌العمر (آموزش اتکالی به نفس، آموزش حل مسائل پیرامون، آموزش یادگیری مؤثر، دائمی و کاربردی) دانشجویان بپردازند و از این مسیر شایستگی‌های دانشجویان (توسعه توانایی‌ها، مهارت‌هایی و قابلیت‌هایی برای حل مسائل مختلف و کسب موفقیت به‌طور شایسته) را افزایش دهند.

به‌طور کلی بر اساس نتایج به‌دست‌آمده می‌توان چنین برداشت کرد که تعامل استاد و دانشجو و روش تدریس فعال اساتید و کاربرد کسب دانش در یادگیری توسط اساتید و

دانشجویان موجب افزایش توسعه شایستگی‌های دانشجویان، ارتقاء دانشگاه و به‌نوبه خود پیشرفت کشور خواهد شد. درنهایت می‌توان گفت که مطلوب بودن تعامل استاد و دانشجو و روش تدریس فعال اساتید منجر به ارتقای توسعه شایستگی‌های دانشجویان می‌گردد؛ و اساتید از طریق ایجاد ارتباط با دانشجویان خود و شناخت علایق، توانمندی‌ها و قابلیت‌های آنان و انتخاب روش مناسب انتقال مفاهیم (کسب دانش) می‌توانند بر توسعه شایستگی‌های دانشجویان تأثیرگذار باشند.

محدودیت این مطالعه مربوط به ابزارهای اندازه‌گیری است. ابزارهای اندازه‌گیری پرسشنامه‌ای دارای تعدادی از محدودیت‌های ذاتی (خطای اندازه‌گیری، عدم خویشتن‌نگری، پاسخ‌های قابل‌پذیرش اجتماعی) هستند.

بر اساس یافته‌های به‌دست‌آمده در این مطالعه پیشنهاد می‌شود تا پژوهش‌گران در مطالعات آتی بر روی سایر جوامع مطالعه حاضر را تکرار کنند تا شواهدی از گسترش دستاوردهای علمی دانشجویان در کشور فراهم آید. همچنین، پیشنهاد می‌شود علاوه بر استفاده از ابزارهای معتبر برای اندازه‌گیری سازه‌ها از سایر روش‌های اندازه‌گیری استفاده شود تا شواهدی از بسط روابط مشاهده‌شده از یک روش به روش‌های دیگر به دست آید؛ همچنین با توجه به یافته پژوهش که حاکی از پایین بودن میانگین شایستگی‌های دانشجویان بود، پیشنهاد می‌گردد: اساتید تعامل صمیمانه و مطلوب‌تری با دانشجویان برای پیشرفت آن‌ها ایجاد کنند و بر یادگیری مادام‌العمر تمرکز کنند که به‌تبع آن شایستگی دانشجویان نیز توسعه می‌یابد؛ پیشنهاد می‌شود که استادان مهارت ارتباطی خود را بهبود بخشند تا بتوانند ارتباط بهتری با دانشجویان برقرار کنند و همچنین دانشگاه با برگزاری دوره‌های آموزشی به سطح مهارت‌های آنان کمک کند؛ دانشگاه باید نگاه ویژه‌ای به برنامه‌های بالندگی شایستگی دانشجویان با توجه به محیط متغیر و متحول و پویای کنونی داشته باشد و به ارتقاء کیفیت برنامه‌های توسعه شایستگی دانشجویان، توجه ویژه کند.

منابع

- اسفندیاری، غ. ر. (۱۳۸۰). بررسی عوامل استرس‌زا در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان و رابطه آن با سلامتی عمومی آنان. *مجله طب و تزکیه*، ۴۳، ۴۳-۵۷.
- بیرون باثوم، ر. (۱۳۸۲). *دانشگاه‌ها چگونه کار می‌کنند؟* ترجمه: حمیدرضا آراسته. تهران: مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی.
- جعفری، س. و عبد شریفی، ف. (۱۳۹۳). ارائه مدل ساختاری از رابطه‌ی بین شایستگی‌های تدریس ادراک‌شده اعضای هیأت علمی و دستاوردهای تحصیلی دانشجویان. *مجله مطالعات آموزش و یادگیری*، ۱(۱)، ۶۶-۷۷.
- زرشناس، ل؛ مؤمنی دانایی، ش؛ عشاق، م. و صالحی، پ. (۱۳۸۹). آموزش بر پایه حل مسئله: تجربه یک شیوه جدید آموزش در دندان‌پزشکی. *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*، ۱۰(۲)، ۱۷۹-۱۷۱.
- علیایی، ف. و آقا ملایی، ف. (۱۳۹۵). بررسی و تحلیل روش تدریس معلمان. *مجله علمی تخصصی روان‌شناسی، علوم تربیتی و علوم اجتماعی*، ۲۱(۲)، ۷۹-۵۹.
- فرهنگی، ع. (۱۳۹۰). *ارتباطات شخصی*. تهران: رسا نشر.
- فنسترمایر، گ. (۱۳۹۳). *روش‌های تدریس پیشرفته*. ترجمه: هاشم فردانش، تهران: کویر.
- متقی، ش؛ یزدی، س. م؛ بنی جمالی، ش. ا. و درویزه، ز. (۱۳۹۳). ارتباط معلم - دانش‌آموز و تصمیم به ادامه یا ترک تحصیل: نقش واسطه‌ای انگیزش خودتعیین‌گری و عملکرد تحصیلی. *فصلنامه پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۸(۲۷)، ۵۸-۳۵.
- محمدی، م. و جعفری، س. (۱۳۹۴). ارائه مدل ساختاری مهارت‌های مطالعه، احساس خودکارآمدی و ارزشیابی دانشجویان از کیفیت برنامه درسی (مطالعه مورد: دانشگاه شیراز). *مجله پژوهش‌های آموزش و یادگیری*، ۷(۲۲)، ۶۴-۴۹.
- محمدی، م؛ ناصری جهرمی، ر. و معینی شهرکی، ه. (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین میزان اثربخشی (انسجام، توازن و تناسب) برنامه درسی با شایستگی‌های فنی، زمینه‌ای و رفتاری دانشجویان دوره کارشناسی رشته‌های مدیریت (بازرگانی، صنعتی و آموزشی) دانشگاه شیراز. *فصلنامه پژوهش‌های برنامه درسی*، ۳(۲)، ۷۲-۵۳.
- مؤمنی مهموئی، ح؛ کاظم پور، ا. و تفرشی، م. (۱۳۹۰). برنامه‌ریزی درسی مبتنی بر شایستگی؛ راهبردی مطلوب برای توسعه شایستگی‌های اساسی. *فصلنامه راهبردهای آموزش*، ۳(۳)، ۱۴۹-۱۴۳.

میر دریگوند، ف.، حاجی حسین نژاد، غ، عسگری، م. و ادیب منش، م. (۱۳۹۴). بررسی تأثیر روش تدریس فعال بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان در درس علوم پایه سوم راهنمایی شهر اندیمشک. فصلنامه علوم تربیتی، ۲(۲۰)، ۱۴۴-۱۳۳.

یمنی‌دوزی سرخابی، م. (۱۳۸۷). رویکردها و چشم‌اندازهای نو در آموزش عالی. تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.

- Alexander, A., Karvonen, M., Ulrich, J., Davis, T., & Wade, A. (2012). Community college faculty competencies. *Community College Journal of Research and Practice*, 36(11), 849-862.
- Al-Hattami, A. A., Muammar, O. M., & Elmahdi, L. A. (2013). The need for professional training programs to improve faculty members teaching skills. *European Journal of Research on Education*, 1(2), 39-45.
- Ali, N., Jusoff, K., Ali, S., Mokhtar, N., & Salamat, A. (2009). The factors influencing students' performance at University Technology MARA Kedah, Malaysia. *Management Science and Engineering*, 3(4), 81-90.
- Al-Sharif, E. M. (2010). Evaluation of student / teacher teaching competencies in the curricula and teaching methods of motor expression in the light of quality academic standards. *World Journal of Sport Sciences*, 3, 331-358.
- Avendano, J. (2003). Student involvement: assessing student satisfaction, gains, and quality of effort. Illinois State University.
- Bing-You, R. G., Lee, R., Trowbridge, R. L., Varaklis, K., & Hafler, J. P. (2009). Commentary: Principle- based teaching competencies. *Journal of graduate medical education*, 1(1), 100-103.
- Chan, Z. C., Tong, C. W., & Henderson, S. (2017). Power dynamics in the student-teacher relationship in clinical settings. *Nurse Education Today*, 49, 174-179.
- Chen, J. J. L. (2007). How the academic support of parents, teachers, and peers contributes to a student's achievement: The case of Hong Kong. Edwin Millen Press.
- Cooper, S. (1998). Competencies. From: <http://www.refa.de/INTERNATIONAL/Cbt-hp.htm>.
- Cutright, M. (2001). *Chaos theory and higher education*. NY: Peter Lang, New York.
- Darling-Hammond, L. (2000). Teacher quality and student achievement. *Education policy analysis archives*, 8(1), 1-44.
- Draganichis, F., & Mentzas, G. (2006). Competency based management: a review of systems and approaches. *Information management & computer security*, 14(1), 51-64.
- Elias, M., Awad, M., Hassan, H., & Ghaziri, S. (2004). *Knowledge management*. Prentice Hall.
- European Commission (2013). *Supporting the teaching professions for better learning outcomes*. strasbourg, 20.11.2012. More Information Can Be Found At: Http://Ec.Europa.Eu/Education/School-Education/Teacher-Cluster_En.Htm.
- Fernandez, M. J., Carballo, R., & Gal-AN, A. (2010). Faculty attitudes and training needs to respond the new European Higher Education challenges. *Higher Education*, 60(1), 11-118.
- Filkins, J. W., & Doyle, S. K. (2002). First generation and low income students: using the nsse data to study effective educational practices and students. Self-

- reported gains. Paper Presented at the Annual Forum of the Association for Institutional Research, Toronto
- Findlow, S. (2012). Higher education change and professional-academic identity in newly 'academic' disciplines: the case of nurse education. *High Education*, 63, 117-133.
- Gershenson, S. (2016). Linking teacher quality, student attendance, and student achievement. *Education Finance and Policy*, 11(2), 125-149.
- Gonczi, A., & Hager, P. (2010). The competency Model. *International Encyclopedia of Education*, 8, 403-410.
- González, K., Padilla, J. E., & Rincón, D. A (2011). Roles, functions and necessary competences for teachers' assessment in learning Contexts. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 29, 149 – 157.
- Hardy, L. S. (2005). Linear relationship between campus environment, involvement and educational outcomes at tribally controlled community college [dissertation]. Memphis, Tennessee: University of Memphis, College of education.
- Hernández-López, L., García-Almeida, D. J., Ballesteros-Rodríguez, J. L., & De Saá-Pérez, P. (2016). Students' perceptions of the lecturer's role in management education: Knowledge acquisition and competence development. *The International Journal of Management Education*, 14(3), 411-421.
- Hu, S., & Kuh, G. D. (2002). Being (Dis) Engaged in educationally purposeful activities: the influences of student and institutional characteristics. *Research in Higher Education*, 43 (5), 521-555.
- Kangas, M., Siklander, P., Randolph, J., & Ruokamo, H. (2017). Teachers' engagement and students' satisfaction with a playful learning environment. *Teaching and Teacher Education*, 63, 274-284.
- Kezar, A., & Kinzie, J. (2006). Examining the ways institutions can create student engagement: the role of mission. *Journal of College Student Development*, 47 (2), 149-172.
- Koster, B., & Dengerink, J. J. (2008). Professional standards for teacher educators: how to deal with complexity, ownership and function. Experiences from the Netherlands. *European Journal of Teacher Education*, 31(2), 135-149.
- Little, B., Locke, W., Parker J., & Richardson, J. (2007). Excellence in teaching and learning: a review of the literature for the higher education academy. Retrieved from.
- McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than for" intelligence. *American psychologist*, 28(1), 1.
- Mersha, Y., Bishaw, A., & Tegegne, F. (2013). Factors affecting female students' academic achievement at basher Dar University. *Journal of International Cooperation in Education*, 15(3), 135 – 148
- Meyers, R. L. (2001). *Persistence of technical degree seekers*. Unpublished Doctoral Dissertation. University of Memphis, School of Education.
- Miller, E. V. (2008). Perceived relation of adult community college students between quality of effort and outcome gains: adult students at one community college. Doctoral Dissertation, University of Missouri-Columbia, School of Education.
- Pace, R., & Kuh, G. (2002). *College student experiences questionnaire*; India University.
- Pascarella, E. T., & Terenzini, P. T. (1991). *How college affects students*. San Francisco: Jossey- Bass.

- Ragan, L. C., Bigatel, P. M., & Dillon, J. M. (2012). From research to practice: towards an integrated and comprehensive faculty development program. *Journal of Asynchronous Learning Network*, 16(5), 71-86.
- Rama, S. (2011). Professor's performance for effective teaching (Kosovo case). *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 12, 117-121.
- Rampai, N., & Sopeerak, S (2011). The development model of knowledge management via web based learning to enhance pre- service teacher's competence. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 10(3), 249-254.
- Rauch, F., & Steiner, R. (2013). Competences for education for sustainable development in teacher education. *CEPS Journal: Center for Educational Policy Studies Journal*, 3(1), 9.
- Robbins, S. B., Lauver, K., Le, H., Davis, S., Langley, R., & Carlstrom, A. (2004). Do Psychosocial and study skill factors predict college outcomes? A Meta-Analysis. *Psychological Bulletin*, 130(2), 261-288.
- Rychen, D. S., & Salganik, L. H. (Eds.). (2003). *Key competencies for a successful life and well-functioning society*. Hogrefe Publishing.
- Saleem, M. A., & Qureshi, M. I. (2011). Credentials and examination of the factors affecting the students' academic achievement in higher education (a case study of universities in public and private sector at D.I.khan). *Gomal University Journal of Research*, 27(2), 74- 80.
- Shoof, M. A., & Malik, M. S. (2001). Twenty-one century choice, preparation, development according to Islamic trends. Dar Al-Fikr Ela Raby, Cairo, Egypt, 49.
- Sugumar, V. (2009). Competency mapping of teachers in tertiary education: ANNA University.
- Thijs, J., & Fleischmann, F. (2015). Student–teacher relationships and achievement goal orientations: Examining student perceptions in an ethnically diverse sample. *Learning and Individual Differences*, 42, 53-63.
- Turban, E., & Anderson, J. E, (2004). *Decision support systems and intelligent systems*. Pearson prentice-hall.
- Williams, J. M. (2007). *College Student Experiences Questionnaire Research Program*. 47th Annual Forum of the Association for Institutional Research. Kansas City, MO.
- Yeh, H. (2004). College student experiences among Asian international graduates students at the University of Denver. Doctoral Dissertation. University of Denver, College of Education.
- Zhao, C. M., Golde, C. M., & McCormick, A. C. (2007). More than a Signature How Advisor Choice and Advisor Behavior Affect Doctoral Student Satisfaction. *Journal of Further and Higher Education*, 31(3), 263-281.
- Zimnyaya, I. A. (2003). Key Competences as a New Paradigm of Education Result. *Higher Education in Russia*, 5, 42-43.